

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/71/59/95

MOBILNOŚĆ W ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

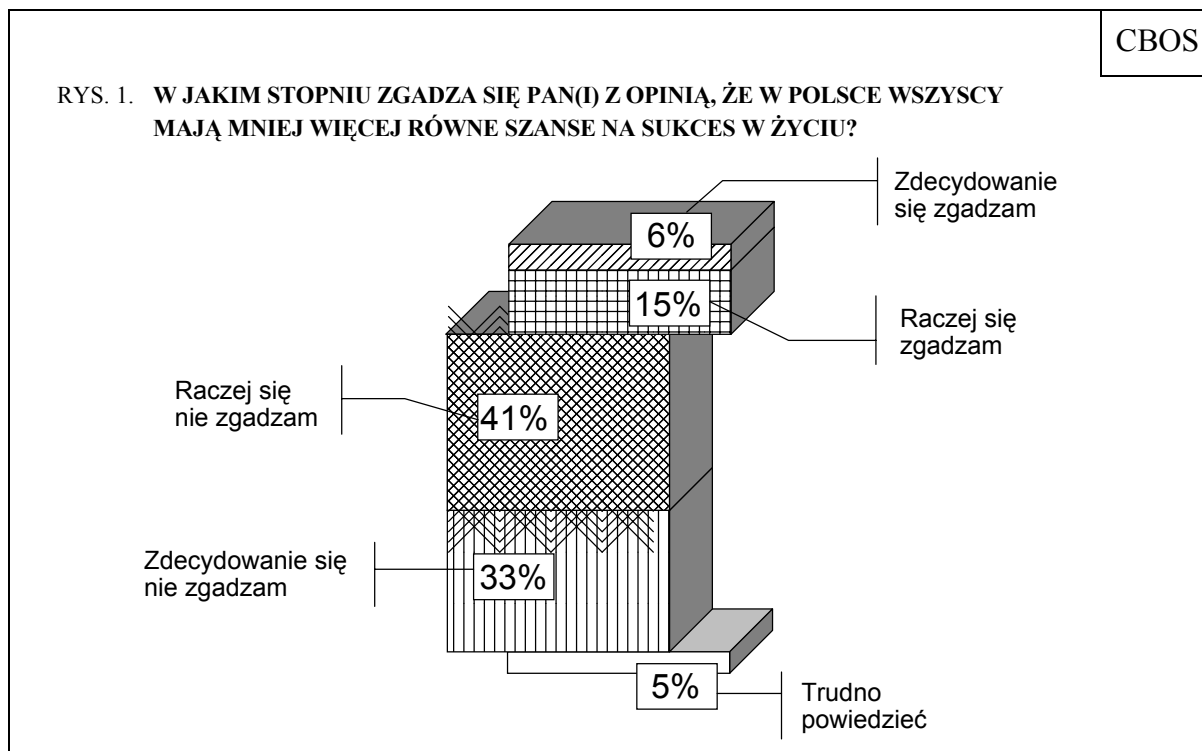
Ruchliwość społeczna rozumiana jest jako mobilność między- lub wewnątrzgeneracyjna. Oznacza to więc śledzenie: 1) zmian pozycji społecznej, przede wszystkim przesunięć zawodowych (w kategoriach awansu, stabilności bądź degradacji) w strukturze społecznej między pokoleniem rodziców i dzieci lub 2) zmian pozycji jednostek (kariery zawodowej) w ciągu życia. Aby ludzie mogli być mobilni, muszą istnieć szanse zmiany pozycji, zawodu, stanowiska. Celem naszych badań¹ jest odpowiedź na pytanie, jak obecnie Polacy postrzegają ruchliwość społeczną i jej determinanty (wykształcenie, zawód, kwalifikacje, pochodzenie społeczne i in.), a zwłaszcza, jak oceniają szanse osiągnięcia sukcesu w życiu i zdobycia wysokiej pozycji w społeczeństwie.

Szanse na sukces w życiu

Ogółem trzy czwarte ankietowanych (74%) wyraża opinię, że w Polsce nie ma równości szans na osiągnięcie sukcesu w życiu. Dwie piąte badanych sceptycznie ocenia równość szans ("raczej nie"), a co trzeci respondent zaprzecza ich istnieniu ("zdecydowanie nie").

---

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (58) przeprowadzono w dniach 4-6 marca ‘95 na 1208-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

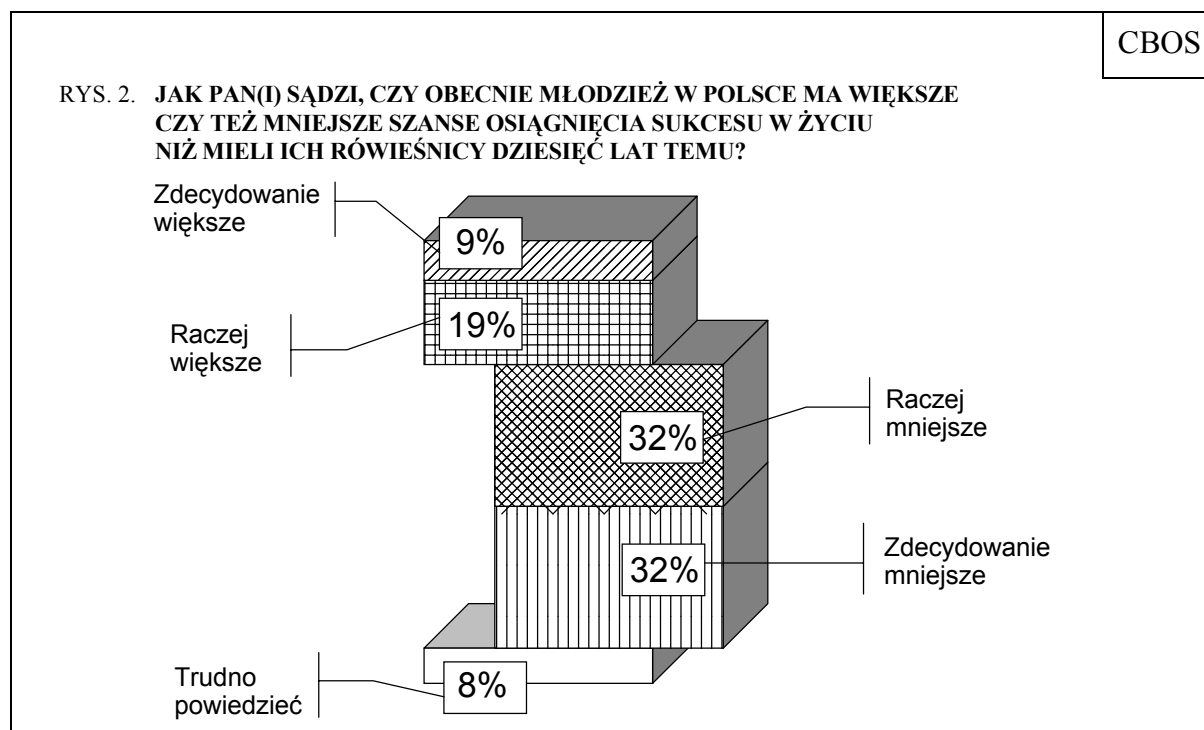

O nierównościach szans życiowych przekonane są przede wszystkim osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych: pracownicy umysłowi niższego szczebla (82%) i robotnicy niewykwalifikowani (82%). Ponadto brak równości szans częściej od pozostałych postrzegają mieszkańcy małych miast (84%) i respondenci oceniający własne warunki materialne jako złe (81%).

Tylko co piąty badany jest zdania, że wszyscy w Polsce mają równe szanse odniesienia sukcesu w życiu. Równość szans częściej niż pozostali postrzegają prywatni przedsiębiorcy (38%), kadra kierownicza i inteligencja (30%), a także uczniowie i studenci (35%). Można przypuszczać, że są to przedstawiciele tych grup, które - we własnym odczuciu - odniosły już sukces lub są przekonane, że odniosą go w przyszłości (uczniowie i studenci). Przekonanie o równości szans wiąże się także z oceną własnej sytuacji materialnej. Badani oceniający swoje warunki materialne jako dobre (35%) częściej niż inni skłonni są uważać, że wszyscy mają jednakowe szanse życiowe.

Można więc skonstatować, że postrzeganie równości szans odniesienia sukcesu współwystępuje z oceną własnych osiągnięć zawodowych i materialnych: im wyższe wykształcenie, kwalifikacje i wyższa ocena własnych warunków materialnych, tym większa skłonność do postrzegania równości szans; im gorsza ocena własnego położenia (niskie kwalifikacje, złe warunki materialne), tym częstsze postrzeganie nierówności szans na sukces w życiu.

Osobnym zagadnieniem jest porównanie szans na osiągnięcie sukcesu, jakie ma dzisiejsza młodzież, z szansami, jakie mieli ich rówieśnicy dziesięć lat temu.

W opinii większości ankietowanych obecnie młodzież ma mniejsze szanse na sukces w życiu niż ich rówieśnicy sprzed dziesięciu lat. Zdecydowanie mniejsze szanse dzisiejszej młodzieży najczęściej postrzegają osoby powyżej 45 roku życia, mieszkańcy wsi (39%), rolnicy (48%) i robotnicy niewykwalifikowani (39%) oraz badani o najniższych dochodach na osobę w rodzinie (43%). Jednym słowem, są to respondenci, którzy z powodu wieku mają skłonność do gloryfikowania przeszłości, a z racji braku poczucia bezpieczeństwa materialnego obawiają się, że nie zdołają zapewnić dzieciom i młodzieży coraz kosztowniejszej edukacji.

Przeciwnego zdania są najczęściej ludzie młodzi (do 34 roku życia), dobrze wykształceni (56%), uczniowie i studenci (59%), mieszkańcy wielkich miast (49%), czyli te grupy społeczne, które - jak pokażą niżej przedstawione wyniki badania - mają największe, zdaniem ankietowanych, możliwości zdobycia wysokiej pozycji społecznej.

Szanse zawodowe kobiet i mężczyzn

Płeć nie różnicuje oceny równości szans na sukces w życiu, jeśli zaś pytamy o równość szans zawodowych kobiet i mężczyzn, problem przedstawia się inaczej.

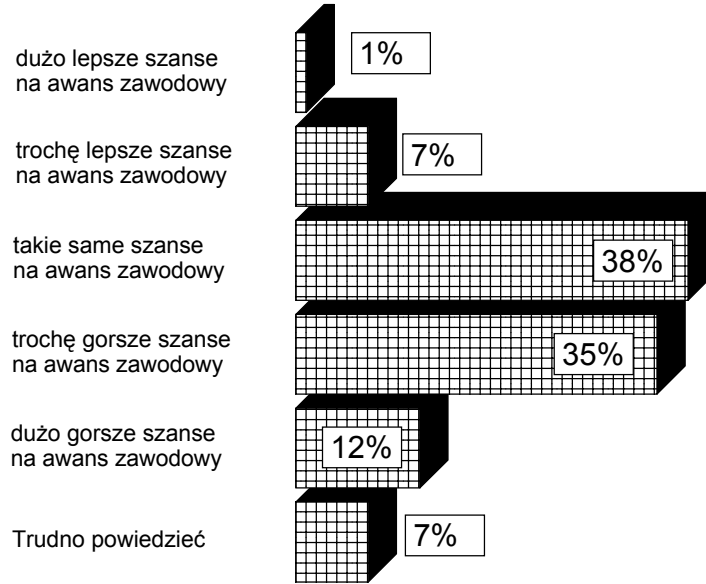
W badaniu zrealizowanym przez CBOS w 1993 roku² większość ankietowanych kobiet deklarowała brak poczucia bezpieczeństwa na rynku pracy. Większość uważała też, że kobiety mają mniejsze niż mężczyźni możliwości uzyskiwania wyższych zarobków i mniejsze szanse awansu na kierownicze stanowiska. Co piąta respondentka upatrywała nierówności szans obu płci na rynku pracy w dyskryminacji zawodowej kobiet i niesłusznym uprzywilejowaniu mężczyzn.

W marcowym sondażu zapytaliśmy o ocenę równości szans obu płci w zakresie awansu zawodowego i wynagrodzenia. Ponad jedna trzecia badanych jest zdania, że bez względu na płeć zatrudnionych istnieje równość szans w osiąganiu kolejnych szczebli kariery zawodowej, ale tylko nieliczni postrzegają pozycję kobiet jako uprzywilejowaną. Zdaniem największej części respondentów (47%), kobiety mają gorsze szanse na awans zawodowy, w tym 12% badanych stwierdza, że sytuacja kobiet jest dużo gorsza. Takiego zdania jest co piąta osoba z wyższym wykształceniem.

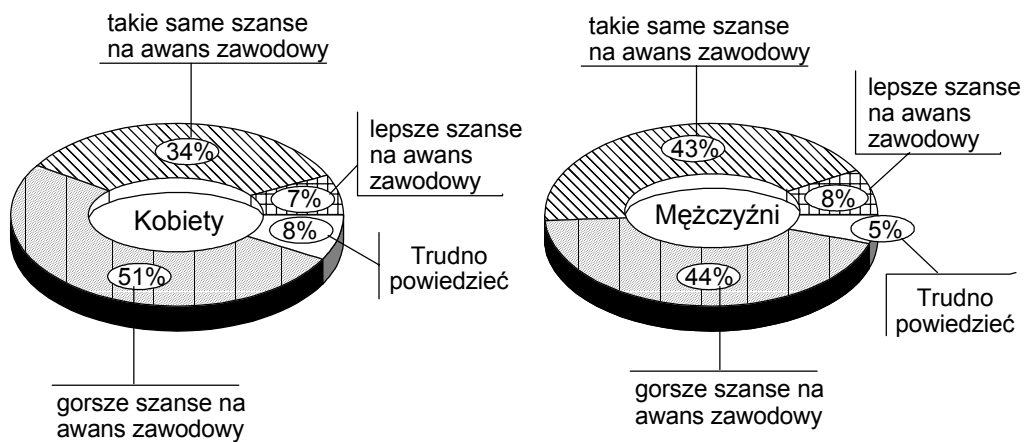
² Badanie "Kobiety '93" zrealizowano w sierpniu '93 na ogólnopolskiej próbie losowej kobiet (N=1087).

RYS. 3. CZY W NASZYM KRAJU KOBIEТА WYKONUJĄCA TEN SAM ZAWÓD I MAJĄCA TAKIE SAMO JAK MĘŻCZYŻNA WYKSZTAŁCENIE MA W PORÓWNANIU Z MĘŻCZYŻNĄ:

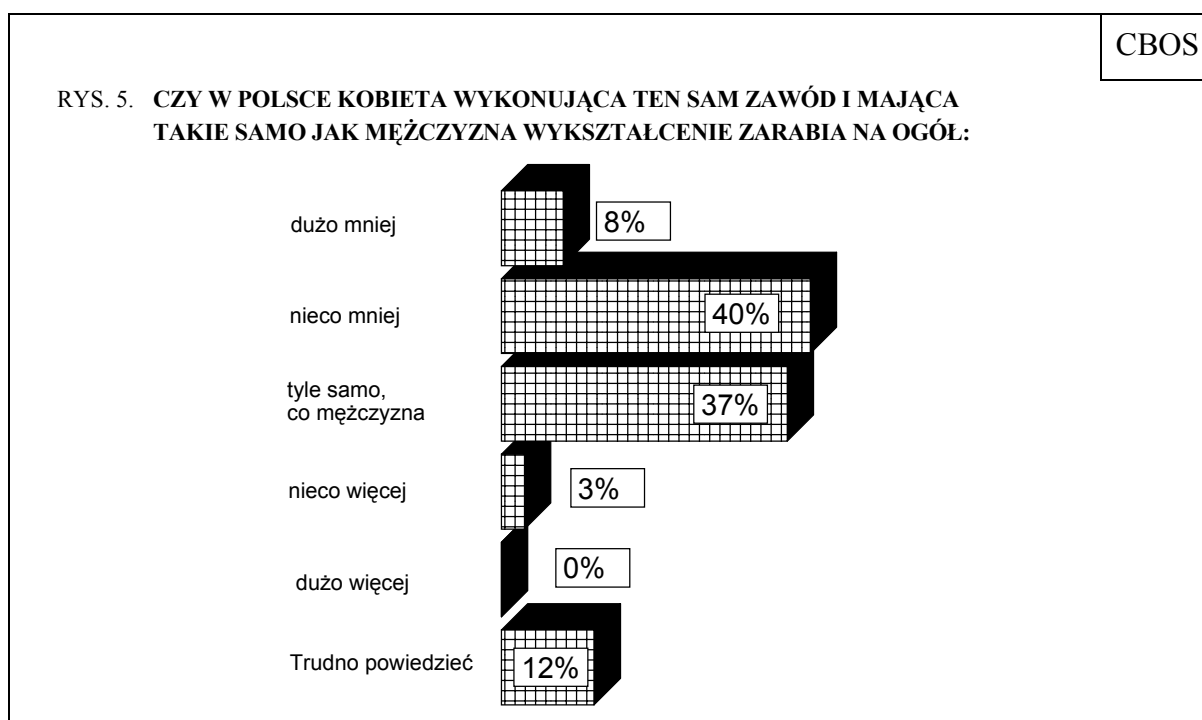
Kobiety wyraźniej postrzegają nierówność szans własnej płci, mężczyźni zaś w większym stopniu są zwolennikami tezy o równości szans na awans.

RYS. 4. CZY W NASZYM KRAJU KOBIEТА WYKONUJĄCA TEN SAM ZAWÓD I MAJĄCA TAKIE SAMO JAK MĘŻCZYŻNA WYKSZTAŁCENIE MA W PORÓWNANIU Z MĘŻCZYŻNĄ:

Okazuje się jednak, że zróżnicowanie poglądów na temat możliwości awansu zawodowego kobiet w porównaniu z mężczyznami jest bardziej związane z wykształceniem i sytuacją zawodową badanych niż z płcią. Najkrytyczniej oceniają szanse awansu zawodowego kobiet respondenci z wyższym wykształceniem (71% kobiet i 73% mężczyzn) oraz kadra kierownicza i inteligencja (70%), a więc przedstawiciele tych grup społecznych, które niejako z założenia nastawione są na karierę zawodową i być może z tego względu bardziej niż inne wyczulone na możliwości i bariery awansu. Ciekawe, że częściej mężczyźni (78%) niż kobiety (66%) część kadry kierowniczej i inteligencji postrzega szanse kobiet na awans jako gorsze.

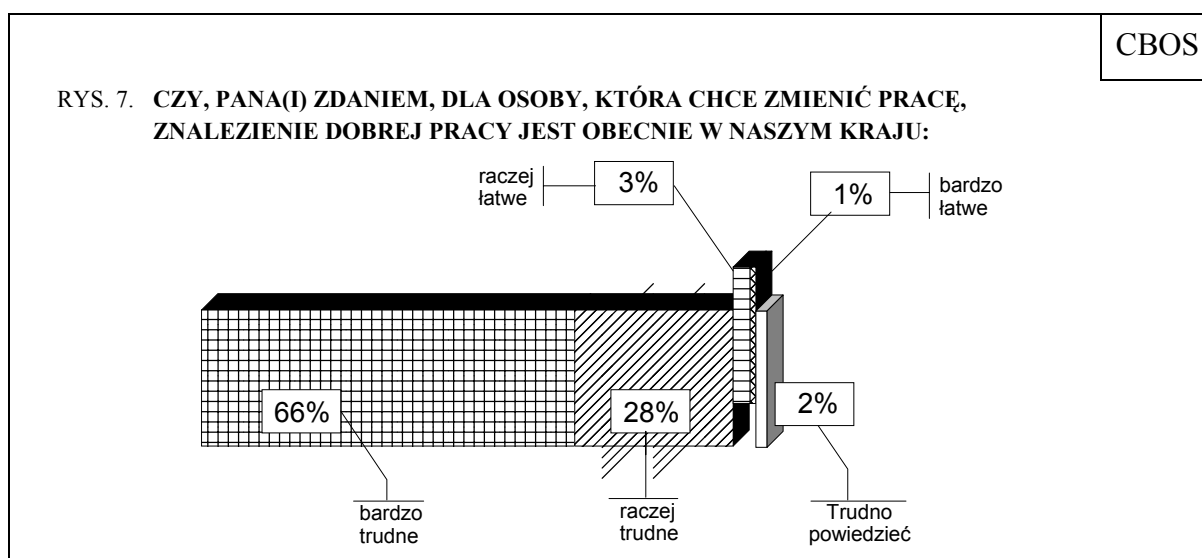
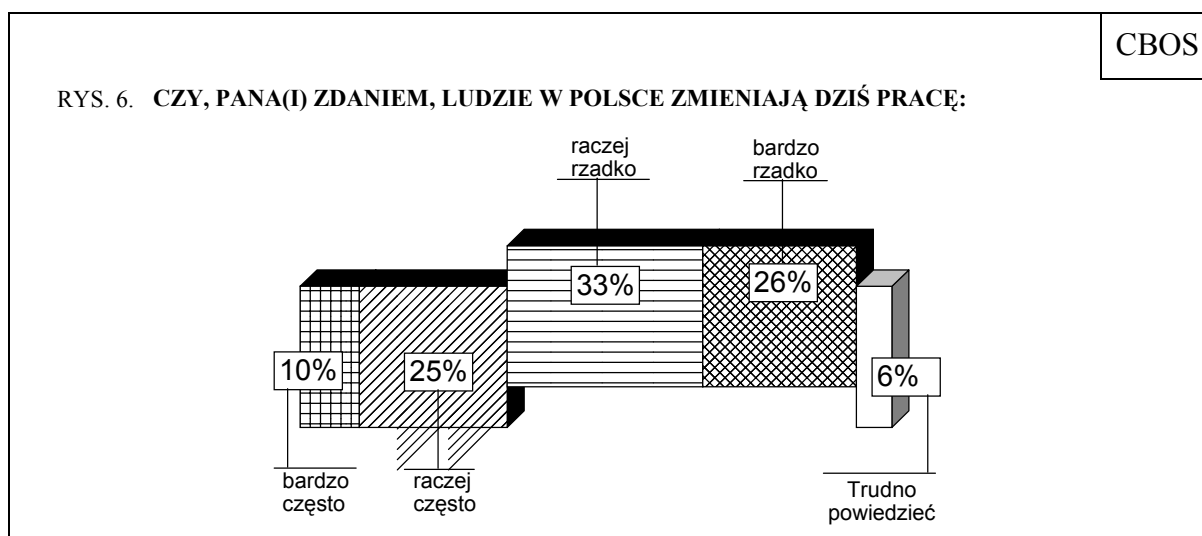
Zasadniczo nie ma różnicy poglądów między mężczyznami i kobietami na temat wysokości zarobków osiąganych przez osoby odmiennej płci, wykonujące ten sam zawód. Około jednej trzeciej badanych nie postrzega wynagradzania za pracę w kategoriach nierówności płci. Połowa kobiet i 46% mężczyzn ocenia, że kobiety osiągają niższe wynagrodzenie niż ich koledzy zajmujący tę samą pozycję zawodową (8% ogółu badanych uważa, że wynagrodzenie to jest dużo niższe).

Opinię, że kobiety zarabiają mniej niż ich koledzy, wykonujący ten sam zawód, najczęściej deklarują mężczyźni z wyższym wykształceniem (72%) i mężczyźni mieszkający w dużych miastach (66%).

Możliwości zmiany pracy

W powszechnym odczuciu (98%) dobra praca określa stopień zadowolenia z życia. Zajmuje ważne miejsce wśród celów i dążeń życiowych³, jest jednym z podstawowych wyznaczników pozycji w społeczeństwie, miarą życiowych aspiracji, ale przede wszystkim podstawowym źródłem utrzymania. W potocznym rozumieniu dobra praca to nie tylko ciekawe, interesujące, dające satysfakcję zajęcie, ale także satysfakcjonująca płaca. Postrzeganie możliwości znalezienia dobrej pracy jest więc, w gruncie rzeczy, oceną istniejących możliwości na rynku pracy, szans wykorzystania własnych umiejętności i kwalifikacji oraz zapewnienia odpowiednich warunków materialnych.

³ Patrz komunikaty z badań CBOS "Wartość wykształcenia w polskim społeczeństwie", grudzień '93 i "Plany, dążenia i aspiracje życiowe młodzieży", czerwiec '94.

Zdaniem blisko trzech piątych badanych (59%), Polacy raczej nie zmieniają pracy, ale też znalezienie dobrego zatrudnienia nie jest - w powszechnym odczuciu - łatwe.

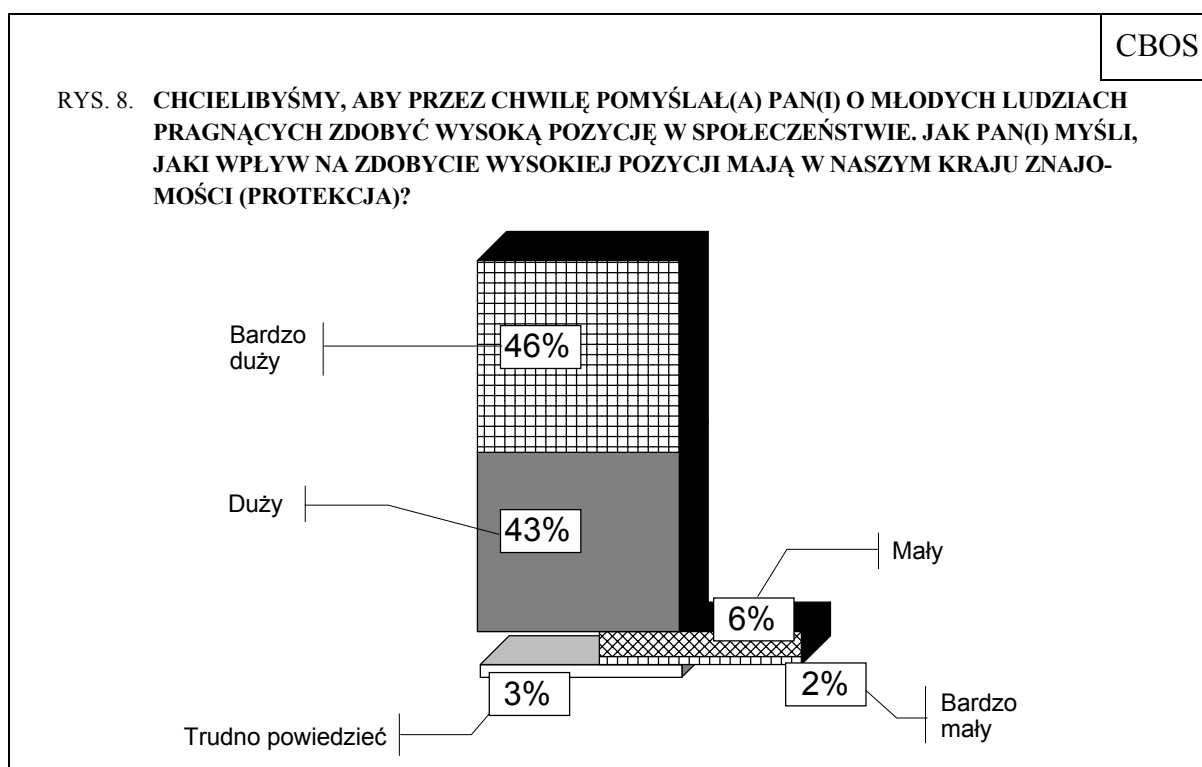
Postrzeganie ruchliwości społecznej zdefiniowanej jako zmiana miejsca zatrudnienia pozostaje bez związku z oceną własnej sytuacji materialnej badanych oraz ich poglądami politycznymi. Natomiast wyraźnie związane jest z własnymi możliwościami w tej dziedzinie. Ruchliwość w sferze zatrudnienia częściej niż inni postrzegają osoby najmłodsze, dopiero rozpoczynające aktywność zawodową, mieszkańcy dużych miast, którzy prawdopodobnie mogą korzystać z bogatszej niż inni oferty miejsc pracy, osoby wykształcone, których wiedza i kwalifikacje są mocnym atutem na rynku pracy. Własne doświadczenia również modyfikują postrzeganie tego zjawiska w skali całego kraju. Ponad połowa tych, którzy deklarowali zmianę miejsca pracy w ciągu ostatnich 5 lat, jednocześnie wyraża przekonanie, że ludzie w Polsce często zmieniają zatrudnienie. Przeciwnego zdania jest większość tych, którzy w tym samym czasie nie zmieniali pracy. Osobiste doświadczenia wynikające ze zmiany miejsca zatrudnienia pozostają bez związku z oceną możliwości znalezienia dobrej pracy. Zarówno ci, którzy pracę zmieniali, jak i ci, którzy jej nie zmieniali, są zgodni co do tego, że w Polsce trudno jest ją znaleźć.

Wpływ różnych czynników na mobilność

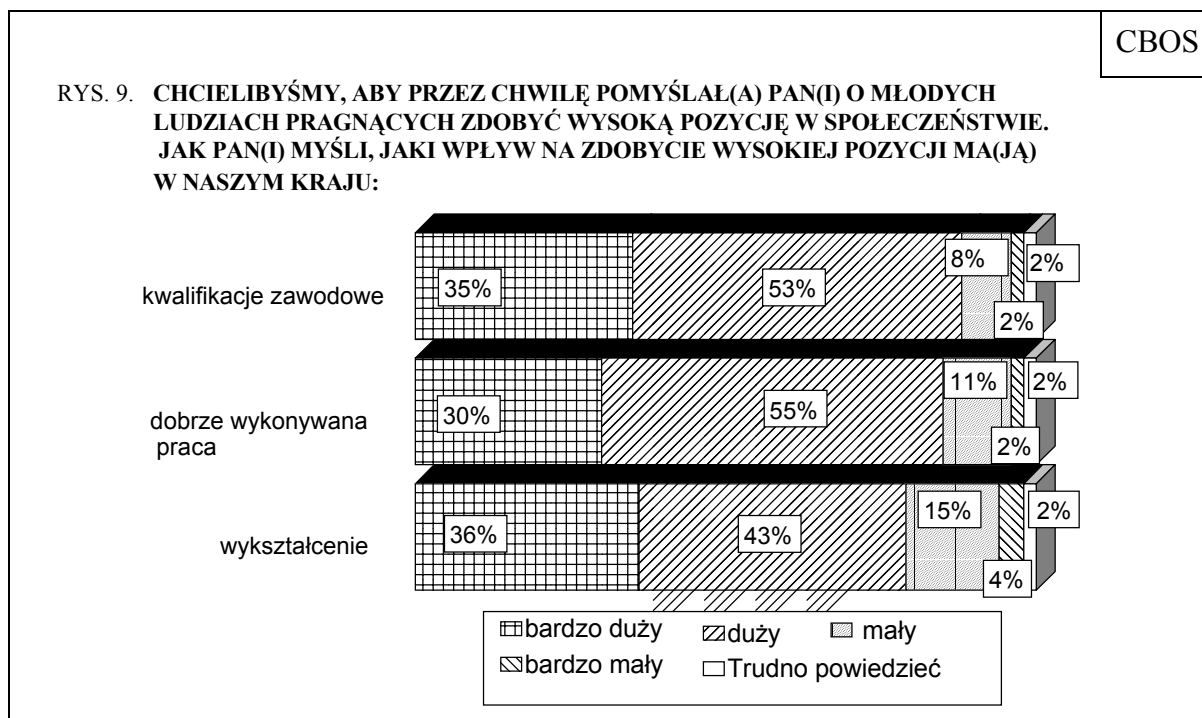
W płaszczyźnie teoretycznej proces ruchliwości społecznej jest rozpatrywany w kategoriach wpływu, jaki na pozycję jednostki wywiera status społeczny rodziny. Dla jednych osiągnięcie wysokiej pozycji w społeczeństwie oznacza utrzymanie (przez zapewnienie sobie odpowiednich warunków, np. wykształcenia) pozycji społecznej ojca, dla innych - dążenie do osiągnięcia wyższego niż dotychczasowy statusu rodziny.

Interesowało nas, jak obecnie postrzegane są szanse młodych ludzi na uzyskanie wysokiego statusu w społeczeństwie, jaki jest wpływ różnych czynników determinujących zdobycie przez nich wysokiej pozycji w przyszłości. Innymi słowy, od czego - w opinii społecznej - zależy mobilność.

Okazuje się, że 90% ogółu badanych jest zdania, że na osiągnięcie wysokiej pozycji w społeczeństwie duży wpływ ma protekcja (w tym bardzo duży - 46%). Zgodni co do tego są przedstawiciele wszystkich grup społecznych. Na uwagę zasługuje fakt, że opinię taką deklaruje 100% badanych uczniów i studentów. Trzeba zaznaczyć, że uczniowie i studenci są nielicznie reprezentowani (32 osoby), ale ich poglądy w tej sprawie wydają się bardzo ważne. Dlatego, jeśli opinie tej grupy dotyczące szans awansu młodzieży wyraźnie różnią się od poglądów innych respondentów, staramy się je zaznaczyć.

Wśród cech sprzyjających mobilności badani wymieniają na drugim miejscu (po protekcji) atrybuty związane z osobistym wyposażeniem jednostki w wiedzę i kwalifikacje zawodowe. Warto zauważyć, że respondenci przypisują duży wpływ na zdobycie wysokiej pozycji częściej kwalifikacjom (88%) i dobrze wykonywanej pracy (85%) niż formalnemu wykształceniu (79%).

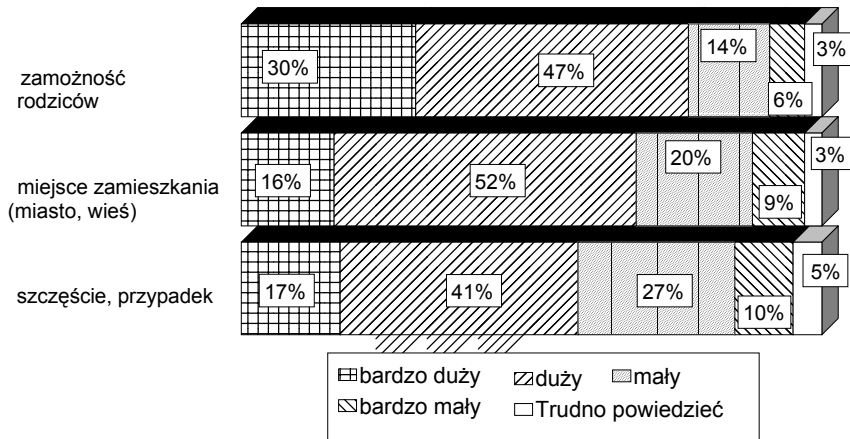

Istnieje duża zgodność opinii co do wpływu cech merytokratycznych (kwalifikacji i dobrze wykonywanej pracy) na wspinanie się po drabinie społecznej. Ocena wpływu wykształcenia na mobilność jednostki nie jest już tak jednoznaczna i można mówić o zróżnicowaniu poglądów w tej kwestii. Wpływ wykształcenia na awans społeczny najczęściej dostrzegają uczniowie i studenci (95%), najrzadziej - rolnicy (74%). Poglądy na ten temat współwystępują z oceną własnych warunków materialnych: im wyższy dochód na osobę w rodzinie i wyższa ocena kondycji finansowej własnego gospodarstwa domowego, tym częściej deklarowane opinie o dużym wpływie poziomu wykształcenia, jaki osiągną młodzi ludzie, na ich pozycję w przyszłości.

Co piąty badany jest zdania, że wykształcenie ma jedynie niewielki wpływ na zmianę pozycji społecznej lub nie ma go wcale. Opinię taką najczęściej deklarują rolnicy (26%) i bezrobotni (29%).

Ponad połowa badanych jest zdania, że duży wpływ na przyszłą pozycję społeczną młodych ludzi w Polsce mają cechy od nich niezależne, zewnętrzne, przypisane im przez: zamożność rodziców, miejsce zamieszkania oraz przysłowiowy łut szczęścia, przypadek.

RYS. 10. CHCIELIBYŚMY, ABY PRZEZ CHWILĘ POMYŚLAŁ(A) PAN(I) O MŁODYCH LUDZIACH PRAGNĄCYCH ZDOBYĆ WYSOKĄ POZYCJĘ W SPOŁECZEŃSTWIE. JAK PAN(I) MYŚLI, JAKI WPŁYW NA ZDOBYCIE WYSOKIEJ POZYCJI MA(JĄ) W NASZYM KRAJU:

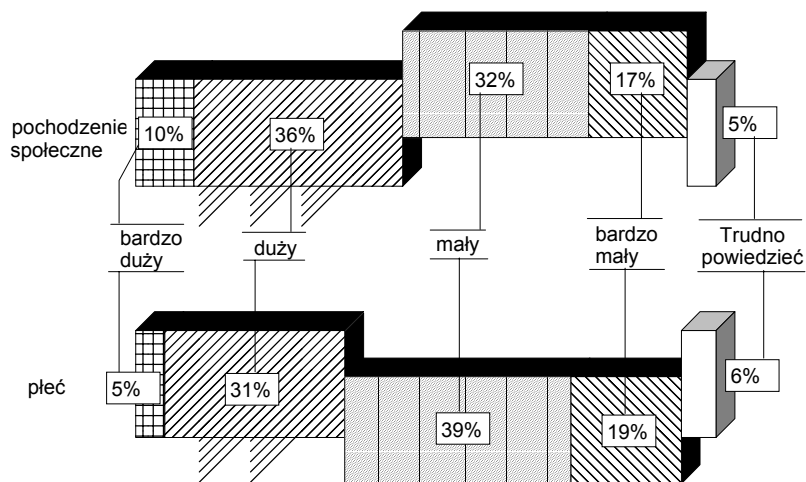
Cechy społeczno-demograficzne nie różnicują opinii badanych o wpływie zamożności rodziców na awans społeczny ich dzieci.

Natomiast o dużym znaczeniu miejsca zamieszkania dla zdobycia wysokiej pozycji mówią najczęściej mieszkańcy dużych miast (74%), ankietowani legitymujący się wykształceniem wyższym (89%), kadra kierownicza i inteligencja (87%) oraz respondenci osiągający najwyższe dochody na osobę w rodzinie. Te kategorie badanych dostrzegają związek między szansą na zmianę własnej pozycji a środowiskiem społecznym, w którym się żyje i pracuje na co dzień. Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że wielkie miasto uważają respondenci za środowisko sprzyjające osiągnięciu wysokiej pozycji.

Opinię o dużej roli przypadku w określeniu przyszłości młodych ludzi deklarują najczęściej osoby mniej wykształcone (61%), robotnicy niewykwalifikowani (66%) i bezrobotni (67%). Są to te same grupy społeczne, które nie dostrzegają wpływu cech merytokratycznych na zmianę pozycji społecznej.

Oceniając znaczenie pochodzenia społecznego dla przyszłego miejsca w hierarchii społecznej, ankietowani przyjmują postawę ambiwalentną: 46% uważa, że ma ono duży wpływ na zdobycie wysokiej pozycji, 49% - jest odmiennego zdania. Szanse społeczne młodzieży częściej są związane z zamożnością rodziców (77%) niż z pochodzeniem społecznym (46%).

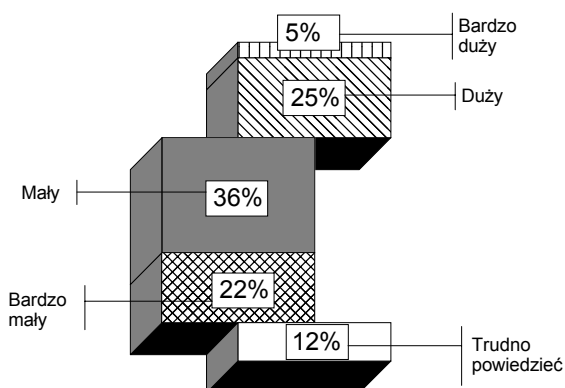
RYŚ. 11. CHCIELIBYŚMY, ABY PRZEZ CHWILĘ POMYŚLAŁ(A) PAN(I) O MŁODYCH LUDZIACH PRAGNĄCYCH ZDOBYĆ WYSOKĄ POZYCJĘ W SPOŁECZEŃSTWIE. JAK PAN(I) MYŚLI, JAKI WPŁYW NA ZDOBYCIE WYSOKIEJ POZYCJI MA(JĄ) W NASZYM KRAJU:

Nieco ponad jedna trzecia respondentów uważa, że możliwości osiągnięcia wysokiego miejsca w społecznej hierarchii zależą od płci jednostki. Ponad połowa badanych (58%) jest przeciwnego zdania.

Zależność tę częściej od innych dostrzegają kobiety (40%), mieszkańcy dużych miast (43%), osoby z wyższym wykształceniem (42%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (45%). Przypomnijmy, są to te same grupy społeczne, które deklarowały postrzeganie nierówności szans kobiet i mężczyzn w osiągnięciu awansu zawodowego i materialnego.

RYŚ. 12. CHCIELIBYŚMY, ABY PRZEZ CHWILĘ POMYŚLAŁ(A) PAN(I) O MŁODYCH LUDZIACH PRAGNĄCYCH ZDOBYĆ WYSOKĄ POZYCJĘ W SPOŁECZEŃSTWIE. JAK PAN(I) MYŚLI, JAKI WPŁYW NA ZDOBYCIE WYSOKIEJ POZYCJI MAJĄ W NASZYM KRAJU POGLĄDY POLITYCZNE?

W opinii ponad połowy respondentów (58%), poglądy polityczne nie mają wpływu na przyszłą pozycję w hierarchii społecznej. Pogląd taki najczęściej deklarują przedstawiciele prywatnych przedsiębiorców (78%), kadry kierowniczej i inteligencji (66%) oraz badani identyfikujący się z politycznym centrum (66%). Odmiennego zdania jest 30% ankietowanych. Co ciekawe, opinie o wpływie poglądów politycznych na zdobycie wysokiej pozycji przez obecną młodzież najczęściej deklarują uczniowie i studenci (43%). Przypomnijmy, że oni też najliczniej deklarowali istnienie związku między mobilnością a protekcją. Może to oznaczać, że w ich opinii poglądy polityczne stwarzają szanse zapewnienia sobie znajomości, układów i protekcji w robieniu kariery zawodowej.

Wpływ pochodzenia społecznego na mobilność

Z odpowiedzi na wcześniej omawiane pytania wynika, że respondenci postrzegają istnienie nierówności szans w osiągnięciu sukcesu życiowego i wysokiego statusu społecznego.

Oprócz ogólnie postawionego pytania o warunki sprzyjające mobilności, prosiliśmy też o bardziej szczegółowe odpowiedzi dotyczące równości szans dzieci przedstawicieli różnych grup społecznych.

Zdaniem respondentów, społeczne szanse dzieci wyznaczają cechy przypisane im przez rodziców: ich zamożność i stanowisko. Waga, jaką badani przywiązują do stanowiska, wiąże się z wcześniej już deklarowaną opinią o dużym wpływie znajomości, protekcji i układów na osiągnięcie wysokiej pozycji w społeczeństwie przez obecne młode pokolenie. Przynależność rodziców do określonych kategorii społeczno-zawodowych jest wprawdzie postrzegana jako źródło nierówności szans dzieci, ale wydaje się, że ma mniejsze znaczenie dla mobilności niż pieniądze i protekcja. Omawianych kategorii nie można, oczywiście, traktować rozłącznie. Piastowanie wysokich stanowisk i zamożność współwystępują zazwyczaj z wysokim poziomem wykształcenia i miejscem w strukturze społecznej.

Tabela 1

w procentach

Jakie możliwości osiągnięcia wysokiej pozycji w społeczeństwie polskim mają dziś, Pana(i) zdaniem:						
	dużo większe	trochę większe	takie same	trochę mniejsze	dużo mniejsze	trudno powiedzieć
– dzieci ROBOTNIKÓW w porównaniu z dziećmi INTELIGENTÓW	4	5	27	34	25	5
– dzieci ROBOTNIKÓW w porównaniu z dziećmi CHŁOPÓW	3	25	59	8	2	4
– dzieci CHŁOPÓW w porównaniu z dziećmi INTELIGENTÓW	1	3	18	35	40	4
– dzieci ludzi na wysokich STANOWISKACH RZĄDOWYCH w porównaniu z dziećmi ludzi NIE ZAJMUJĄCYCH TAKICH STANOWISK	82	10	3	1	3	2
– dzieci ludzi ZAMOŻNYCH w porównaniu z dziećmi ludzi NIEZAMOŻNYCH	73	17	5	1	2	2
– dzieci WŁAŚCICIELI DUŻYCH FIRM w porównaniu z dziećmi ludzi NIE MAJĄCYCH WŁASNYCH FIRM	78	13	4	1	2	2

Nierówności szans społecznych przypisane dzieciom przez status społeczny i materialny rodziców związane są prawdopodobnie w opinii badanych z możliwościami edukacyjnymi dzieci na początku ich drogi życiowej.

Porównując rozkłady odpowiedzi zawarte w tabeli można stwierdzić, że według ankietowanych większe możliwości osiągnięcia wysokiej pozycji - w porównaniu z innymi - mają dzieci, których rodzice zajmują wysokie stanowiska rządowe (92%), są właścicielami dużych firm (91%), żyją w dostatku (90%).

Cechy społeczno-demograficzne ankietowanych nie różnicują ich opinii w tej sprawie. Wyjątek stanowią uczniowie i studenci, którzy relatywnie często (co siódmy w odpowiedzi na każde pytanie) są zdania, że dzieci rodziców zamożnych, na stanowiskach rządowych i posiadających własne firmy mają takie same możliwości osiągnięcia wysokiego statusu społecznego jak wszystkie inne dzieci. Być może młodzież w większym stopniu niż ludzie starsi dostrzega związek między szansą na sukces a osobistymi dokonaniem jednostki, jej aktywnością, ambicjami, aspiracjami. Optymistyczniej też niż osoby starsze ocenia szanse swego pokolenia na odniesienie sukcesu w życiu.

Jeśli porównujemy odpowiedzi na pytanie o możliwości zdobycia wysokiego statusu przez dzieci pochodzące z różnych środowisk zawodowych, to jako najmniej korzystne postrzegane jest położenie dzieci chłopskich. W najlepszej sytuacji pod tym względem znajdują się dzieci inteligentów.

W opinii respondentów, dzieci z rodzin robotniczych mają mniejsze możliwości społecznego awansu w porównaniu z dziećmi inteligentów (59%). Taką opinię częściej od pozostałych deklarują mężczyźni (63%), osoby najstarsze (66%), mieszkańcy wsi (66%) i rolnicy (70%). Co czwarty badany (27%) jest zdania, że możliwości dzieci robotników i inteligentów są takie same. O równości szans tych dwóch grup mówią najczęściej pracownicy umysłowi niższego szczebla (41%), prywatni przedsiębiorcy (37%) oraz uczniowie i studenci (39%).

Zdaniem ankietowanych, sytuacja dzieci ze środowisk robotniczych w porównaniu z sytuacją dzieci chłopskich dążących do zmiany statusu jest taka sama (59%) lub korzystniejsza (28%). Równość szans obu tych grup częściej niż inni postrzegają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (65%), prywatni przedsiębiorcy (63%) i robotnicy niewykwalifikowani (62%). O większych szansach na awans dzieci robotniczych częściej niż pozostali przekonani są mieszkańcy wielkich miast (32%), osoby z wyższym wykształceniem (39%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (38%).

Trzy czwarte ankietowanych jest zdania, że dzieci chłopskie mają mniejsze szanse na awans społeczny w porównaniu z dziećmi inteligentnymi. Pogląd taki najczęściej deklarują rolnicy (83%), chociaż trzeba podkreślić, że jest to opinia zdecydowanej większości respondentów ze wszystkich grup społecznych, bez względu na ich sytuację materialną, poglądy polityczne i inne cechy społeczno-demograficzne. Można więc mówić, iż w społeczeństwie istnieje dość powszechne przekonanie o gorszej sytuacji dzieci chłopskich już na samym starcie ich drogi życiowej.

O nierównościach szans życiowych przekonane są przede wszystkim osoby mniej wykształcone, bez wysokich kwalifikacji zawodowych. Ponieważ jednocześnie istnieje przekonanie o dużym wpływie cech merytokratycznych na osiągnięcie wysokiej pozycji i sukcesu w życiu, można skonstatować, że osoby nie wyposażone w te cechy częściej niż inne skłonne są przypisywać zmianę pozycji w strukturze społecznej cechom przypadkowym, losowym, zewnętrznym wobec osobistych starań jednostki.

Nie oznacza to, że pozostała część respondentów pomija znaczenie cech przypisanych człowiekowi przez społeczny i materialny status rodziny. Przeciwnie, w opinii większości ankietowanych zamożność i pochodzenie społeczne rodziców mają duży wpływ na przyszłą pozycję dziecka. U podstaw takiego przekonania leży być może przeświadczenie, że dzieci rodziców wykształconych i zamożnych mają lepsze szanse zdobycia wykształcenia i kwalifikacji, czyli cech wprawdzie nie wystarczających, ale niezbędnych do osiągnięcia wysokiej pozycji w strukturze społecznej.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie w Polsce zmieniają dziś pracę:

(%)

	bardzo często	raczej często	raczej rzadko	bardzo rzadko	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	25	33	26	6	1207
Płeć						
Mężczyźni	9	23	36	27	4	578
Kobiety	10	27	31	25	7	629
Wiek						
do 24 lat	9	40	31	16	4	122
25-34	12	30	32	25	2	199
35-44	10	26	33	28	3	307
45-54	10	19	28	37	6	203
55-64	9	23	42	20	7	179
65 lat i więcej	7	20	35	25	14	198
Miejsce zamieszkania						
Wieś	6	21	36	30	7	479
Miasto do 20 tys.	9	23	35	28	4	137
od 21 do 100 tys.	13	23	32	26	6	234
101-500 tys.	13	28	31	24	4	200
501 tys. i więcej mieszk.	12	39	30	14	5	159
Region						
Północny	18	24	32	24	2	122
Zachodni	11	24	36	21	8	134
Środkowozachodni	5	29	34	28	4	174
Środkowy	13	37	28	15	7	218
Wschodni	9	20	24	39	8	160
Południowo-wschodni	4	15	50	27	4	198
Południowo-zachodni	9	25	30	29	7	202
Wykształcenie						
Podstawowe	7	20	36	27	10	423
Zasadnicze zawodowe	10	25	31	31	3	333
Średnie	14	26	32	24	4	362
Wyższe	4	45	35	13	4	89
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	4	35	44	12	5	79
Prac. umysł. niż. szczebla	12	31	33	18	6	94
Pracownicy fiz.- umysł.	10	36	24	26	4	47
Robotnicy wykwalifikowani	11	22	29	35	3	144
Robotnicy niewykwalifik.	14	27	24	31	4	58
Rolnicy	6	21	30	39	4	112
Prywatni przedsiębiorcy	14	28	34	23	2	70
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	8	20	37	25	10	404
Uczniowie i studenci	9	50	21	20	0	32
Bezrobotni	11	27	37	24	1	101
Gospodynie domowe i inni	17	26	29	27	2	64
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	8	34	35	16	7	118
Sektor państwowy	8	22	33	32	4	165
Sektor prywatny	14	30	30	24	2	199
Spółdzielczość	4	32	38	26	0	25
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 125 zł	9	20	35	34	2	290
125 - 199	9	26	28	30	7	219
200 - 274	10	26	34	24	6	335
275 - 324	14	24	31	20	11	136
325 i powyżej	8	32	37	19	4	203
Ocena własnych war. mater.						
Złe	11	24	30	30	5	465
Średnie	8	26	34	25	7	540
Dobre	11	27	38	21	4	202
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	11	17	34	28	11	82
Raz w tygodniu	9	26	33	25	6	698
Kilka razy w roku	9	23	34	29	5	297
W ogóle nie uczestniczy	14	29	32	22	3	131
Poglądy polityczne						
Lewica	8	25	35	27	4	258
Centrum	11	27	34	25	3	369
Prawica	9	26	36	25	4	284
Trudno powiedzieć	10	22	28	28	12	291

Tabela 2. Czy zgadza się Pan(i) z opinią, że w Polsce wszyscy mają mniej więcej równe szanse na sukces?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	21	74	5	1208
Płeć				
Mężczyźni	23	74	3	579
Kobiety	20	74	6	629
Wiek				
do 24 lat	30	69	2	122
25-34	18	79	3	199
35-44	27	71	2	307
45-54	18	77	5	203
55-64	17	79	4	179
65 lat i więcej	18	69	13	198
Miejsce zamieszkania				
Wieś	20	72	8	479
Miasto do 20 tys.	14	84	2	137
od 21 do 100 tys.	23	74	2	234
101-500 tys.	25	73	2	200
501 tys.i więcej mieszk.	26	71	3	159
Region				
Północny	14	82	4	122
Zachodni	24	73	3	134
Środkowozachodni	25	71	4	174
Środkowy	24	71	5	219
Wschodni	18	78	4	160
Południowo-wschodni	18	75	7	198
Południowo-zachodni	24	71	5	202
Wykształcenie				
Podstawowe	16	75	9	423
Zasadnicze zawodowe	27	70	3	334
Średnie	20	78	1	362
Wyższe	32	66	2	89
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	30	67	3	79
Prac.umysł.niż.szczębla	16	82	2	94
Pracownicy fiz.- umysł.	22	73	5	47
Robotnicy wykwalifikowani	22	78	0	145
Robotnicy niewykwalifik.	18	82	0	58
Rolnicy	20	73	7	112
Prywatni przedsiębiorcy	38	61	1	70
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	17	75	8	404
Uczniowie i studenci	35	65	0	32
Bezrobotni	27	68	4	101
Gospodynie domowe i inni	19	75	6	64
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	18	79	3	118
Sektor państwowy	27	71	2	165
Sektor prywatny	26	73	1	199
Spółdzielczość	10	90	0	25
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	20	77	3	290
125 - 199	19	75	6	219
200 - 274	21	75	5	336
275 - 324	17	79	4	136
325 i powyżej	30	65	4	203
Ocena własnych war. mater.				
Złe	16	81	2	466
Średnie	21	73	6	540
Dobre	35	58	7	202
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	17	69	14	82
Raz w tygodniu	21	75	4	699
Kilka razy w roku	24	72	4	297
W ogóle nie uczestniczy	21	75	4	131
Poglądy polityczne				
Lewica	23	75	2	258
Centrum	25	72	4	369
Prawica	22	76	2	284
Trudno powiedzieć	16	73	11	291

Tabela 3. Czy w naszym kraju kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie ma w porównaniu z mężczyzną szanse na awans zawodowy:

(%)

	dużo lepsze	trochę lepsze	takie same	trochę gorsze	dużo gorsze	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	7	38	36	12	7	1208
Płeć							
Mężczyźni	1	7	43	34	10	5	579
Kobiety	0	7	34	37	14	8	629
Wiek							
do 24 lat	1	5	49	28	10	7	122
25-34	1	12	41	31	9	7	199
35-44	1	9	35	41	11	2	307
45-54	1	4	39	37	15	4	203
55-64	0	4	38	40	13	5	179
65 lat i więcej	0	5	34	32	13	17	198
Miejsce zamieszkania							
Wieś	0	5	42	30	11	10	479
Miasto do 20 tys.	0	11	41	28	12	7	137
od 21 do 100 tys.	2	7	33	42	12	5	234
101-500 tys.	1	6	36	44	11	2	200
501 tys.i więcej mieszk.	0	8	37	38	14	3	159
Region							
Północny	1	7	41	34	13	4	122
Zachodni	0	5	34	41	15	5	134
Środkowozachodni	0	7	45	33	8	7	174
Środkowy	0	10	36	33	13	8	219
Wschodni	1	7	36	36	10	10	160
Południowo-wschodni	1	5	45	34	13	3	198
Południowo-zachodni	2	7	32	39	11	7	202
Wykształcenie							
Podstawowe	1	7	38	31	11	12	423
Zasadnicze zawodowe	1	6	42	34	11	6	334
Średnie	0	9	38	39	11	3	362
Wyższe	0	1	26	52	20	1	89
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	0	4	24	53	17	1	79
Prac.umysł.niż.szczebla	0	14	40	35	9	1	94
Pracownicy fiz.- umysł.	0	7	44	39	7	2	47
Robotnicy wykwalifikowani	1	5	47	30	14	3	145
Robotnicy niewykwalifik.	2	12	43	28	12	3	58
Rolnicy	1	7	37	36	11	8	112
Prywatni przedsiębiorcy	1	15	29	37	11	7	70
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	1	4	35	36	13	11	404
Uczniowie i studenci	0	0	56	36	4	4	32
Bezrobotni	1	11	43	29	10	7	101
Gospodynie domowe i inni	3	5	42	36	9	6	64
Pracujący poza rolnictwem							
Sfera budżetowa	1	10	34	39	14	2	118
Sektor państwowy	1	6	42	37	13	1	165
Sektor prywatny	1	10	39	34	10	6	199
Spółdzielczość	0	3	40	39	18	0	25
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 125 zł	0	7	44	27	13	8	290
125 - 199	0	7	44	31	10	7	219
200 - 274	1	8	36	36	10	8	336
275 - 324	1	4	36	40	13	6	136
325 i powyżej	1	5	28	50	14	2	203
Ocena własnych war. mater.							
Złe	1	6	42	30	12	8	466
Średnie	1	7	38	36	12	6	540
Dobre	0	9	30	47	10	5	202
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	0	7	44	29	6	14	82
Raz w tygodniu	1	7	38	37	12	6	699
Kilka razy w roku	1	7	43	31	12	6	297
W ogóle nie uczestniczy	0	8	28	43	13	8	131
Poglądy polityczne							
Lewica	1	4	38	42	13	3	258
Centrum	1	7	38	37	11	5	369
Prawica	1	9	40	37	12	2	284
Trudno powiedzieć	1	7	38	27	12	16	291

Tabela 4. Jakie możliwości osiągnięcia wysokiej pozycji w społeczeństwie polskim mają dziś dzieci robotników w porównaniu z dziećmi inteligentów? (%)

	Większe	Takie same	Mniejsze	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	27	59	5	1208
Płeć					
Mężczyźni	10	23	63	3	579
Kobiety	8	31	55	6	629
Wiek					
do 24 lat	9	29	55	7	122
25-34	10	30	58	2	199
35-44	11	27	58	3	307
45-54	10	32	54	3	203
55-64	6	29	61	5	179
65 lat i więcej	5	19	66	10	198
Miejsce zamieszkania					
Wieś	7	21	66	7	479
Miasto do 20 tys.	16	24	57	3	137
od 21 do 100 tys.	10	29	56	4	234
101-500 tys.	9	40	48	3	200
501 tys. i więcej mieszk.	6	32	58	4	159
Region					
Północny	5	27	64	4	122
Zachodni	2	20	73	5	134
Środkowozachodni	16	27	56	1	174
Środkowy	5	28	62	5	219
Wschodni	9	19	64	8	160
Południowo-wschodni	10	33	52	5	198
Południowo-zachodni	12	34	49	5	202
Wykształcenie					
Podstawowe	8	21	63	8	423
Zasadnicze zawodowe	13	26	58	3	334
Średnie	7	35	55	2	362
Wyższe	5	33	59	3	89
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	33	54	5	79
Prac. umysł. niż. szczebla	10	41	45	4	94
Pracownicy fiz.- umysł.	10	30	60	0	47
Robotnicy wykwalifikowani	10	22	65	2	145
Robotnicy niewykwalifik.	14	19	58	8	58
Rolnicy	7	18	70	4	112
Prywatni przedsiębiorcy	10	37	53	0	70
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	8	24	62	6	404
Uczniowie i studenci	15	39	46	0	32
Bezrobotni	7	29	57	7	101
Gospodynie domowe i inni	2	38	52	8	64
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	12	33	50	5	118
Sektor państwowy	9	33	54	4	165
Sektor prywatny	11	24	64	2	199
Spółdzielczość	9	36	55	0	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 125 zł	8	19	63	9	290
125 - 199	11	23	62	3	219
200 - 274	10	31	57	3	336
275 - 324	10	34	50	6	136
325 i powyżej	5	32	61	2	203
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	27	59	5	466
Średnie	10	25	60	5	540
Dobre	5	35	57	4	202
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	6	26	56	12	82
Raz w tygodniu	8	27	60	4	699
Kilka razy w roku	9	29	56	5	297
W ogóle nie uczestniczy	13	25	60	3	131
Poglądy polityczne					
Lewica	9	26	63	2	258
Centrum	10	27	61	2	369
Prawica	9	26	60	5	284
Trudno powiedzieć	6	30	53	11	291

Tabela 5. Jakie możliwości osiągnięcia wysokiej pozycji w społeczeństwie polskim mają dziś dzieci robotników w porównaniu z dziećmi chłopów? (%)

	Większe	Takie same	Mniejsze	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	59	10	4	1208
Płeć					
Mężczyźni	27	62	8	3	579
Kobiety	29	56	11	4	629
Wiek					
do 24 lat	33	53	7	8	122
25-34	26	57	15	2	199
35-44	27	63	8	2	307
45-54	30	55	10	5	203
55-64	28	59	9	4	179
65 lat i więcej	27	59	8	6	198
Miejsce zamieszkania					
Wieś	27	60	8	5	479
Miasto do 20 tys.	28	65	6	1	137
od 21 do 100 tys.	27	53	15	5	234
101-500 tys.	28	62	7	3	200
501 tys. i więcej mieszk.	32	53	13	1	159
Region					
Północny	38	49	8	5	122
Zachodni	19	69	9	3	134
Środkowozachodni	33	60	6	1	174
Środkowy	31	52	12	5	219
Wschodni	27	56	13	5	160
Południowo-wschodni	27	63	7	3	198
Południowo-zachodni	23	62	11	4	202
Wykształcenie					
Podstawowe	27	56	10	7	423
Zasadnicze zawodowe	25	65	8	2	334
Średnie	29	58	11	3	362
Wyższe	39	51	9	1	89
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	38	50	9	3	79
Prac. umysł. niż. szczebla	35	52	10	4	94
Pracownicy fiz.- umysł.	35	60	5	0	47
Robotnicy wykwalifikowani	25	55	17	2	145
Robotnicy niewykwalifik.	26	62	7	5	58
Rolnicy	27	60	10	3	112
Prywatni przedsiębiorcy	28	63	9	0	70
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	26	61	8	4	404
Uczniowie i studenci	24	57	16	4	32
Bezrobotni	28	60	3	9	101
Gospodynie domowe i inni	21	57	16	6	64
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	37	47	15	1	118
Sektor państwowy	29	57	10	5	165
Sektor prywatny	28	60	10	2	199
Spółdzielczość	25	66	6	2	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 125 zł	27	54	12	7	290
125 - 199	28	60	9	3	219
200 - 274	27	62	9	2	336
275 - 324	26	61	10	4	136
325 i powyżej	33	57	9	2	203
Ocena własnych war. mater.					
Złe	25	59	11	5	466
Średnie	30	58	9	3	540
Dobre	29	59	8	3	202
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	18	65	7	11	82
Raz w tygodniu	30	59	9	3	699
Kilka razy w roku	26	58	12	4	297
W ogóle nie uczestniczy	30	55	11	3	131
Poglądy polityczne					
Lewica	38	53	8	1	258
Centrum	30	59	9	1	369
Prawica	24	61	10	3	284
Trudno powiedzieć	21	60	9	10	291

Tabela 6. Jakie możliwości osiągnięcia wysokiej pozycji w społeczeństwie polskim mają dziś dzieci chłopów w porównaniu z dziećmi inteligentów?
(%)

	Większe	Takie same	Mniejsze	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	18	75	4	1208
Płeć					
Mężczyźni	4	15	79	2	579
Kobiety	4	21	71	5	629
Wiek					
do 24 lat	6	16	73	5	122
25-34	4	22	73	0	199
35-44	3	20	76	2	307
45-54	5	20	70	5	203
55-64	2	16	78	4	179
65 lat i więcej	4	12	77	7	198
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	11	80	5	479
Miasto do 20 tys.	4	19	76	2	137
od 21 do 100 tys.	3	21	72	4	234
101-500 tys.	2	26	69	3	200
501 tys. i więcej mieszk.	6	23	69	2	159
Region					
Północny	2	9	85	4	122
Zachodni	1	18	77	4	134
Środkowozachodni	8	21	71	0	174
Środkowy	5	16	75	4	219
Wschodni	1	9	84	7	160
Południowo-wschodni	4	24	68	4	198
Południowo-zachodni	4	24	68	4	202
Wykształcenie					
Podstawowe	3	12	78	7	423
Zasadnicze zawodowe	4	19	75	1	334
Średnie	4	24	70	2	362
Wyższe	5	16	76	3	89
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	25	66	3	79
Prac. umysł. niż. szczebla	2	20	74	4	94
Pracownicy fiz.- umysł.	1	17	80	2	47
Robotnicy wykwalifikowani	4	17	78	1	145
Robotnicy niewykwalifik.	5	21	72	1	58
Rolnicy	5	10	83	2	112
Prywatni przedsiębiorcy	3	30	67	0	70
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	4	14	76	6	404
Uczniowie i studenci	3	27	70	0	32
Bezrobotni	4	16	72	7	101
Gospodynie domowe i inni	3	26	65	6	64
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	4	23	73	1	118
Sektor państwowy	6	21	70	4	165
Sektor prywatny	3	20	77	1	199
Spółdzielczość	0	20	78	2	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 125 zł	4	12	77	6	290
125 - 199	4	17	77	3	219
200 - 274	3	20	76	2	336
275 - 324	5	24	66	5	136
325 i powyżej	4	18	75	3	203
Ocena własnych war. mater.					
Złe	5	18	73	4	466
Średnie	3	17	76	3	540
Dobre	3	21	73	3	202
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	3	20	64	12	82
Raz w tygodniu	3	17	77	2	699
Kilka razy w roku	4	21	71	5	297
W ogóle nie uczestniczy	6	15	74	5	131
Poglądy polityczne					
Lewica	3	17	77	3	258
Centrum	6	17	76	2	369
Prawica	2	17	78	3	284
Trudno powiedzieć	3	20	69	8	291

Tabela 7. Czy obecna młodzież w Polsce ma większe czy też mniejsze szanse na osiągnięcie sukcesu w życiu niż mieli ich rówieśnicy dziesięć lat temu? 1 - Zdecydowanie większe; 2 - Raczej większe; 3 - Raczej mniejsze; 4 - Zdecydowanie mniejsze (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	19	32	32	8	1208
Płeć						
Mężczyźni	12	21	31	31	5	579
Kobiety	7	18	33	33	10	629
Wiek						
do 24 lat	11	32	30	22	6	122
25-34	14	24	33	22	7	199
35-44	13	20	33	29	4	307
45-54	5	16	32	42	6	203
55-64	7	12	33	36	11	179
65 lat i więcej	6	14	29	38	14	198
Miejsce zamieszkania						
Wieś	4	16	31	39	9	479
Miasto do 20 tys.	12	15	37	31	5	137
od 21 do 100 tys.	10	18	38	27	8	234
101-500 tys.	14	21	32	27	7	200
501 tys. i więcej mieszk.	18	31	21	24	5	159
Region						
Północny	15	23	33	21	8	122
Zachodni	10	17	30	37	6	134
Środkowozachodni	11	14	35	35	6	174
Środkowy	11	24	32	28	6	219
Wschodni	6	15	32	38	9	160
Południowo-wschodni	6	20	31	35	9	198
Południowo-zachodni	9	20	31	29	10	202
Wykształcenie						
Podstawowe	5	11	31	42	11	423
Zasadnicze zawodowe	10	19	36	29	5	334
Średnie	11	25	32	26	6	362
Wyższe	20	36	21	17	6	89
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	22	32	24	15	7	79
Prac.umysł.niż.szczębla	12	28	25	31	5	94
Pracownicy fiz.- umysł.	6	16	49	25	4	47
Robotnicy wykwalifikowani	11	21	32	31	5	145
Robotnicy niewykwalifik.	8	18	30	39	5	58
Rolnicy	5	14	31	48	3	112
Prywatni przedsiębiorcy	20	30	23	20	6	70
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	6	11	32	38	12	404
Uczniowie i studenci	28	31	26	11	4	32
Bezrobotni	7	24	36	28	4	101
Gospodynie domowe i inni	3	23	43	19	12	64
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	15	28	28	26	3	118
Sektor państwowy	13	19	28	32	8	165
Sektor prywatny	12	30	32	22	3	199
Spółdzielczość	12	8	49	26	5	25
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 125 zł	4	16	31	43	6	290
125 - 199	7	18	34	34	7	219
200 - 274	9	21	32	29	8	336
275 - 324	13	14	34	31	8	136
325 i powyżej	17	25	28	21	8	203
Ocena własnych war. mater.						
Złe	7	18	31	37	7	466
Średnie	10	17	34	31	8	540
Dobre	16	28	27	22	7	202
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	9	12	33	35	12	82
Raz w tygodniu	7	17	35	33	8	699
Kilka razy w roku	11	24	27	32	6	297
W ogóle nie uczestniczy	20	22	27	26	4	131
Poglądy polityczne						
Lewica	7	16	34	41	2	258
Centrum	10	20	36	28	6	369
Prawica	12	25	29	28	7	284
Trudno powiedzieć	7	16	29	33	15	291